

Aleg 641]

Sprawozdanie

Wydziału krajowego w przedmiocie utworzenia nowego c. k. Sądu powiatowego w Zakopanem.

Wysoki Sejmie!

Gmina Zakopane wniosła w marcu 1907 petycję do Wysokiego Sejmu o utworzenie nowego c. k. Sądu powiatowego w tejże gminie, motywując ją nadzwyczajnym rozwojem tej miejscowości klimatycznej, której ludność przenosząca wraz z kuracuszami obecnie już cyfrę 20.000 narażoną jest na niedogodności załatwiania spraw sądowych w odległym o 24 klm. Nowym Targu.

Petycję powyższą Wydział krajowy przesłał Wydziałowi powiatowemu w Nowym Targu do zbadania i zaopiniowania. Rada powiatowa nowotarska na posiedzeniu z 23 maja 1908 oświadczyła się wprawdzie jednomyślnie za potrzebą utworzenia Sądu powiatowego na Podhalu, większość jednak zaproponowała Poronin na siedzibę przyszłego sądu.

C. k. Prezydyum Sądu krajowego wyższego w Krakowie odezwą z 29. grudnia 1909 Praes. 18.692 na podstawie zebranego i uzupełnionego materiału oświadczyło się za Zakopanem. Mianowicie toż Prezydyum motywuje swą decyzję, jak następuje:

Uchwałą z dnia 22. lutego 1896 L. 1.206 przedłożoną c. k. Ministerstwu sprawiedliwości z okazji zmian terytoryalnych projektowanych z powodu zaprowadzenia nowej procedury cywilnej, oświadczył się Sąd krajowy wyższy — zgodnie zresztą z jednomyślną podówczas opinią wszystkich miarodajnych czynników — między innymi za utworzeniem w południowej części sądowego powiatu nowotarskiego nowego sądu powiatowego z siedzibą urzędową w Poroninie, obejmującego dziewięć gmin: 1) Biały Dunajec, 2) Bukowinę, 3) Brzegi, 4) Gliczarów, 5) Kościelisko, 6) Murzasichle, 7) Poronin, 8) Zakopane i 9) Zubsuche.

Reskryptem z dnia 11. listopada 1896 L. 23.135 oznajmiło jednak Ministerstwo, że utworzenie tego sądu powiatowego (i innych) nie jest zamierzone.

Gmina Zakopane wniosła do Sejmu krajowego w roku 1907 petycję o utworzenie nowego Sądu powiatowego dla powyższych 9 gmin z siedzibą w Zakopanem a nie w Poroninie.

Z dołączonego do petycji oraz z zebranego na skutek niej przez Wydział krajowy materiału udzielonego pismem z 1. kwietnia 1909 LW. 29.500 tutejszemu Prezydyum pod 1/16 wynika, że prócz Zakopanego i Kościeliska tudzież obszaru dworskiego Zakopane reszta gmin i obszar dworski Poronin oświadczyły się za siedzibą przyszłego sądu w Poroninie jako miejscu środkowym dla tych 9 gmin.

Rada powiatowa w Nowym Targu na posiedzeniu z dnia 21. grudnia 1906 pod przewodnictwem wiceprezesa p. Aleksandra Lgockiego w komplecie 15 członków odbytem, oświadczyła się na korzyść Zakopanego z pozostawieniem jednak

Białego Dunajca (pośrednio zatem i Gliczarowa) przy Sądzie powiatowym w Nowym Targu. Atoli uchwałą z 23. maja 1908, powziętą pod przewodnictwem prezesa p. Witolda Uznańskiego, współwłaściciela dóbr Poronin, Rada powiatowa zmieniła większością głosów (nie podano, jaką i w jakim komplecie) poprzednią swą uchwałę i oświadczyła się za Poroninem jako siedzibą nowego Sądu.

Wskutek pisma Wydziału krajowego pod 1/. powołanego o objawienie zdania na petycję gminy Zakopane zażądało tutejsze Prezydum opinii Sądu powiatowego w Nowym Targu, Sądu obwodowego i tegoż Prezydium w Nowym Sączu.

Sąd powiatowy w sprawozdaniu z dnia 19. września 1909 pr. $\frac{418}{3/9}$ jak 2/11 oświadczył się za utworzeniem nowego Sądu powiatowego w Zakopanem obejmującego siedm tylko gmin: 1) Bukowinę, 2) Brzegi, 3) Kościelisko 4) Murzasichle, 5) Poronin, 6) Zakopane i 7) Zubsuche z wyłączeniem tedy Gliczarowa i Białego Dunajca jako ciężających więcej do Nowego Targu. Albowiem:

Utworzenie nowego Sądu powiatowego w Zakopanem ulżyłoby Sądowi powiatowemu w Nowym Targu, którego obszar obejmujący 68.000 ha 6a 21 m² o ludności 42.483 mieszkańców (wedle spisu z roku 1900) jest za wielki a systemizowane siły za szczupłe. Nowy Sąd powiatowy miałby ludności 12.191 głów.

Dla siedmiu gmin w mowie będących odbywają się w Zakopanem stale roki sądowe dwa razy na miesiąc.

Agenda sądowa tych 7 gmin wynosi 26% ogólnej agendy Sądu powiatowego nowotarskiego; agenda samego Zakopanego 20%.

Zakopane ma 5.624 stałej ludności; stanowi centrum geograficzne i kulturalne otaczających go 7 gmin; ma urządzenia wielkomiejskie, instytucje oświatowe (gimnazjum prywatne), wybór mieszkań, w ogóle wszelkie warunki dalszego rozwoju.

Gmina Zakopane zobowiązała się oddać Skarbowi Państwa bezpłatnie odpowiedni plac pod budowę gmachu sądowego.

Natomiast Poronin liczący 1.195 mieszkańców nie nadaje się na siedzibę nowego sądu, choćby tenże obejmował wszystkie dziewięć gmin, bo: gmina Poronin daje tylko 5% ogólnej agendy sądu nowotarskiego; nie ma odpowiednich mieszkań dla urzędników; nie posiada żadnych urzędzeń miejskich; a mimo to czynsze i ceny artykułów do życia są te same co w Zakopanem, które zresztą zaliczone zostało do III. klasy dodatku aktywalnego.

Fakt przeniesienia w swoim czasie (1890) sądu powiatowego z Krynicy do Muszyny nie ma związku z potrzebą utworzenia nowego sądu w Zakopanem; Zakopane i Krynica są w pełni rozwoju — Muszyna i Poronin w zastoju.

Na cele przyszłego Sądu w Poroninie uchwaliła Rada gminna roczną subwencję 500 K przez 5 lat.

Sąd obwodowy w Nowym Sączu uchwałą z dnia 1. grudnia 1909 Nr. I. $\frac{11,9}{1}$ i Prezydium tegoż Sądu w sprawozdaniu z 1. grudnia 1909 pr. $\frac{3.115}{3/9}$ jak

3/6 oświadczyli się za utworzeniem nowego Sądu powiatowego w Zakopanem także dla 7 tylko okolicznych gmin z przyczyn w sprawozdaniu Sądu powiatowego. naprowadzonych. Nadto nadmieniono: Obszar nowego Sądu powiatowego miałby 28.726 ha. 78 a 27 m². Ludność stała Zakopanego według poświadczenia c. k. Starostwa w Nowym Targu wynosi obecnie 7.000 głów, stanowi zatem więcej niż połowę całej ludności przyszłego okręgu sądowego; oprócz tego w Zakopanem przebywa co roku czasowo 12.000 gości i 4—5.000 kupców, rzemieślników, robotników i służby.

Zwiększona ludność, rozwój stosunków społecznych, ekonomicznych i praw-

nych wywołują konieczność zwiększonej działalności Sądu, której instytucja roków sądowych w zupełności zadość uczynić nie może.

Zakopane posiada pięć zarejestrowanych Towarzystw gospodarczych i zarobkowych, ulice, chodniki, wodociągi, elektrownię, aptekę, kilku lekarzy, szkołę wydziałową i inne fachowe zakłady naukowe. Odległość gmin w rachubę wchodzących jest większą od Nowego Targu niż od Zakopanego, a zle środki komunikacyjne gmin najdalszych jak Bukowina, Brzegi, Kościelisko, zwłaszcza w porze niekorzystnej, powoduje dla ludności wielką stratę czasu i pieniędzy.

Poronin nie jest miejscem środkowym dla 7 gmin, chociaż niektóre z nich bliżej mają do Poronina niż do Zakopanego. Poronin jest jednak zwykłą tylko wioską górską, a cały ruch ekonomiczny Podhala koncentruje się w Zakopanem.

Także c. k. Starostwo w Nowym Targu oświadczyło się za Zakopanem jako siedzibą nowego Sądu.

Oświadczenie gmin: Brzegi, Bukowina, Murzasichle, Poronin i Zubsuche, że nie życzą sobie należeć do nowego Sądu w Zakopanem, a gdyby jego siedzibą nie został Poronin, to wolą należeć do Nowego Targu, nie jest decydującem, bo samo Zakopane z Kościeliskiem pod względem liczby ludności i agendy sądowej ma stanowczą nad nimi przewagę.

Celem zbadania pałączeń komunikacyjnych i odległości 7 gmin w stosunku do Nowego Targu, Poronina i Zakopanego, zażądało tutejsze Prezydium urzędowych wyjaśnień i wykazów, które c. k. Starostwo w Nowym Targu pismem z dnia 22. grudnia 1909 L. 36.375 jak 4/4 udzieliło.

Oceniając powyższy stan rzeczy, c. k. Sąd krajowy wyższy zgodnie z opinią niższych władz sądowych oświadcza się za utworzeniem w południowej części sądowego powiatu nowotarskiego dla siedmiu gmin nowego Sądu powiatowego z siedzibą urzędową w Zakopanem.

Dzisiejszy Sąd powiatowy w Nowym Targu jest co do obszaru największym w zachodniej Galicyi, obejmuje on 687 km^2 powierzchni, podczas gdy przeciętna miara w tej części kraju wynosi 335.7 km^2 , a w całym państwie 323.3 km^2 .

Przez podzielenie sądu powiatowego w Nowym Targu na dwa, powstałby nowy Sąd powiatowy o powierzchni 294.4 km^2 z ludnością 12.191 głów, a pozostałoby przy Nowym Targu 392.6 km^2 obszaru i 30.292 ludności. Nowy Sąd co do ludności wynosiłby 29%, a co do obszaru 43%, średnio zatem 37.4%, co do agendy zaś 26% dotychczasowego Sądu powiatowego nowotarskiego.

Z tych dat wynika, że nowy Sąd miałby odrazu zupełnie wystarczające zajęcie, podsycane zresztą dalszym rozwojem Zakopanego. Potrzeba nowego Sądu ze stanowiska interesów ludności jest więc zupełnie wykazaną.

Wprawdzie Zakopane nie jest środkiem geograficznym gmin, w rachubę wchodzących, (oprócz Kościeliska), jest niem bowiem raczej Poronin, w którym schodzą się gminne drogi komunikacyjne owych gmin, łącząc się tutaj z drogą krajową nowotarsko-zakopańską.

Ale okoliczność ta nie jest jedynie miarodajną w kwestyi siedziby nowego Sądu, skoro Poroninowi brak zresztą wszystkich innych warunków na siedzibę Sądu, które za to Zakopane w całej pełni posiada, jak to już władze niższe dowodnie wykazały.

Zakopane jest centrum ekonomicznem i kulturalnem, emporium dla Tatrzańskiego Podhala przyciągające do siebie całą okoliczną ludność z bliska i z dalsza.

Zresztą linia kolejowa Nowy Targ-Zakopane ze stacją w Poroninie niekorzyść z większej odległości redukuje do minimum.

Poronin żyje w istocie życiem Zakopanego; w pierwszym przebywają le-

tnicy, którzy albo w Zakopanem w pełnym sezonie pomieszczenia nie znaleźli, albo też, którym więcej godadza skromne otoczenie i większy spokój. Bez sąsiedztwa Zakopanego Poronin niczem by się nie różnił od gaźdej innej odleglejszej wsi podtatrzańskiej.

Podczas tedy gdy w Zakopanem warunki kulturalne i ekonomiczne dla przyjęcia Sądu są już gotowe, Poronin spodziewa się z utworzeniem Sądu warunki te dopiero zyskać.

Fakt przeniesienia wskutek rozp. Min. spraw. z 20. listopada 1889 L. 18.499 z dniem 1. stycznia 1890 Sądu powiatowego z Krynicy do Muszyny nie przemawia za pozycyą Poronina. Analogia w tym razie nie dopisuje.

Bo pomijając, że Muszyna jako miasteczko bardzo dawnej daty obdarzone przywilejami za czasów Rzeczypospolitej, posiadało zawsze znaczenie kresowej miejscowości, czego o Poroninie powiedzieć się nie da, to Muszyna już w r. 1855 była przeznaczona na siedzibę mieszanego urzędu powiatowego wedle rozp. min. z dn. 24. kwietnia 1854 N. 111 dz. p. p. Kiedy zaś wskutek rozporządzenia Ministerstwa sprawiedliwości z 29. stycznia 1878 L. 128 w przedmocie zmian terytoryalnych Sądów w Galicyi, najdalej na północ położone gminy b. powiatu Krynickiego w liczbie 17 wcielone zostały do Grybowa i przez to południowe gminy tego powiatu, rozłożone półkolem nad granicą węgierską, Popradem i torem kolei Tarnów-Leluchów, dla których Muszyna była emporium i stacją kolejową, używały liczebną przewagę nad północną częścią, i gdy Muszyna zdecydowała się na znaczne materyalne ofiary, których Krynica wręcz odmawiała, a które w interesie godnego pomieszczenia Sądu znośnej egzystencyi urzędników były konieczne, usiłowania pierwszej uwieńczył skutek pomyślny zwłaszcza także, że w Krynicy wówczas poza sezonem kąpielowym wszelki ruch zamierał.

Tym sposobem uzasadnioną jest w zupełności potrzeba utworzenia w południowej części dzisiejszego powiatu sądowego nowotarskiego w szczególności dla gmin: 1. Bukowina, 2. Brzegi, 3. Kościelisko, 4. Murzasichle, 5. Poronin, 6. Zakopane i 7. Zubsuche nowego Sądu z siedzibą urzędową w Zakopanem.

Białą Dunajec i Gliczarów położone w połowie drogi między Nowym Targiem a Zakopanem należy pozostawić w dotychczasowym ich okręgu nowotarskim zgodnie zresztą z ich życzeniem.

Gdy miarodajna w tej sprawie władza uznała żądanie gminy za uzasadnione, Wydział krajowy przedkłada Wysokiemu Sejmowi tę sprawę z wnioskiem przychylnym ze swej strony dla petycyonującej gminy i wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

Sejm Królestwa Galicyi i Lodomeryi wraz z Wielkiem Księstwem Krakowskiem wyraża c. k. Rządowi swe zdanie, iż w interesie należytego wymiaru sprawiedliwości i dla dogodności ludności wskazanem jest utworzenie nowego sądu powiatowego na Podhalu z siedzibą w Zakopanem, którego okręg obejmowałby gminy Bukowina, Brzegi, Kościelisko, Murzasichle, Poronin, Zakopane i Zubsuche.

Z Rady Wydziału krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi wraz z Wielkiem Księstwem Krakowskiem.

Marszałek krajowy:

St. Badeni w. r.

Sprawozdawca:

Jan Kiweluk w. r.

Członek Wydziału krajowego.